

tették, a szárnyak falkoronáján 1-1, a homlokoldalok tetején 2-2 újabb lőrést alakítottak ki. A mellvédek külső oldalát rézsűsen képezték ki. Utóbb a bástyába K-Ny irányú osztófalat húztak, D-i és K-i oldalán kőfalakat emeltek, melyekre K-Ny irányú dongaboltozatok kerültek mind a földszinten, mind az emeleten. A falazóanyag, valamint statikai megfontolások alapján a bástya beboltozása a Ny-i fal magasításával egykorú. A falak tetején későbbi ráépítés maradványai is látszanak: ezek vélhetően a 19. sz. eleji építkezések nyomai.

Az É-i fal álló csonkján a 19. század eleji átépítésből fennmaradt ablakfülke és ablaknyílás, korábbi lőrésből utólagosan kialakított átjáró (árnyékszékhez?), valamint egy utólagosan ablakká tágított lőrés maradványai láthatók. Az É-i fal föld alá került szakaszának Ny-i végén D-i irányban tapasztaltunk alapozási kiugrást. A fal É-i irányban egyre mélyebben pusztult le. K-i irányban az alapozás a falcsonktól 19 m-ig követhető. 4 m-től a Sajó által alámosott alapozás egyre jelentősebben kimozdult. 17–19 m között az alapozás D-i oldalának néhány köve in situ maradt. 19–31 m között az alapozás teljesen elpusztult, 31–36 m között kimozdult alapozást, 36–40 m között in situ, illetve alig kimozdult alapozást tártunk fel. A kifordult faltömbök alatt itt sejtethető az ÉK-i bástya Ny-i falának indítása. Az É-i fal jelentősebb ledőlt tömbjeit felmértük. Az ÉNy-i falcsonkkal egyező módon 3 építési periódus különíthető el. A falsíkokat nagyobb andezitkövekből rakták, utóbb lapos kövekből magasították fel. E felmagasításban a K-i falhoz hasonlóan szakállas puskához kialakított lőrések voltak. A 19. század elejének építkezései során az É-i falra támaszkodó épülethez jelentős mennyiségű téglát használtak fel, melyek között leggyakoribbak a CAE bélyeggel ellátottak. E 19. századi épület nagyobb, belülről vakolt és meszelt faltömbjei, valamint egy kályhájának maradványai előkerültek a kifordult É-i várfal helyére zuhanva.

A kapunál ismét feltártuk és dokumentáltuk a korábban már részben feltárt falakat, és feltártuk a kapu K-i oldalát is. A kapunyílás a fal teljes szélességében 280 cm széles, oldalfalainak csorbázott felülete kiszélesítésre, egyenetlen felszíne visszabontásra utal. Külső nyílása elé 5 m hosszon 110 cm széles, armírozott sarkú, felfelé rézsűsen szűkülő falpillért építettek. A várfalhoz belülről merőlegesen két, utólag épült fal csatlakozik, melyek kapufolyosót fognak közre. A korábbi ásatás fotói bizonyítják, hogy e kapufolyosó K-i falának K-i oldalához építéskor még nem támaszkodott feltöltés. E két falat egybeépült Ny-K irányú fal köti össze. A kapunyílás visszabontása, a külső pillér és a kapufolyosó feltehetően egykorúak, használatuk korára a várfal tetején lelt 1620-as, 1630-as években vert pénzek utalnak. Lehetséges, hogy a falpillér és a kapufolyosó D-i fala kissé szabálytalan formájú, közel négyzetes alaprajzú kapuépítmény alapjaiként értelmezhetők. Vastag pusztulási rétegek felett téglakő vegyes falazatú, keskeny, L alakban futó falmaradványt is leltünk a kapunyílásra merő-

legesen, melyet a 19. századi részleges újjáépítés nyomainak tarthatunk.

Kitisztítottuk és konzerválásra előkészítettük a belső épület korábban feltárt K-i szárnyát, és elkülönítettük a középkori, illetve 16. század eleji falakat. A kis felületen még kutatható reneszánsz járószinten II. Lajos érméje került elő. Az ÉK-i sarokhelyiség sarka armírozott, K-i falában az építéssel egykorú árnyékszék-akna került elő, melynek téglából kiképzett lejtős alját kívülről in situ vasrács zárja el. A külső szint utóbb e nyílás fölé került, ezért a falba magasabban újabb nyílást vágtak. Később az akna belső, nyitott oldalát elfalazták. Az árnyékszékaknától É-ra pincszellőző aknája helyezkedik el, mely a belső épület falához képest utólagos. A K-i falhoz K-i irányban futó, utólagosan épített, agyagba rakott kövekből álló, cölöppel erősített fal csatlakozik, mely egykor az ÉK-i bástyát határolta D-ről. A K-i falszoros feltöltésére visszabontása után került sor. Előkerült az ÉK-i sarokhelyiség dongaboltozatának beszakadt maradványa, feltárása azonban jövőre maradt. Újra feltártuk és kiszélesítettük az É-i szárnyat egykor átvágó kutatóárok részletét. Az É-i szárny pincéjének boltozata itt beszakadt, falát belülről téglafallal köpenyezték meg, s erről indítottak újabb boltozatot. Erre feltehetően a 19. század eleji újjáépítés során került sor, amit a betöltésbe hullott CAE bélyeges téglá igazol.

Az ásatáson részt vettek Haász Gabriella és Szekeres Krisztina régészek, Halász Ágoston és Nagy Éva régészhallgatók, Czifrák László, Marosfalvi Ákos és Nagy István rajzoló.

TOMKA GÁBOR

303. Ópusztaszer, Szermonostor

(Csongrád megye) Kő

2003. június 3. és július 15. között folytattuk a sok éve folyó feltárást. Kibontottuk a 02/1–2 szelvényekben a „fakolostor” 1. és 2. szintjét. Az 1. szint agyagos épületomladéknak bizonyult, a 2. szint pedig a szokásos keskeny alapozási árkok által határolt, lejárt padlószint, amelyen megtaláltuk a „fakolostor” használatának a végét jelző, legkésőbbi pénzérmét.

A 93/2 szelvényben kibontottuk a „fakolostor” északi szárnya 1. helyiségében az 5., egyben legalsó szintet, amin viszont az épületegyüttes használatának kezdetét adó, azaz a legkorábbi pénzérme került elő. Ugyanebben a szelvényben mélyebben (a tatárjárás előtti kolostorudvaron, a KU 3. szinten) a műhelykörzet újabb objektummal egészült ki. Ez a 02/56 objektum, ami egy újabb bronzöntő-gödör. Az 1993-ban feltárt harangöntő-gödörnél kisebb, új öntő-gödörben a korábban megfigyelt módon zajlott az öntés. Itt azonban a talpatatot kő helyett téglából építették, erre helyezték a kb. 50 cm átmérőjű, maximum 30 cm magas tárgyat. Az öntő-gödört a nagy harangöntőnél eggyel korábbi periódusban, valószínűleg az ún. „Szent Gallen-i” típusú templom idejében használták, a 11. sz. végén.

VÁLYI KATALIN